

УДК 81'243:811

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2025-22-3>

Марина ВОЛКОВА

кандидат філологічних наук, завідувач кафедри авіаційної англійської мови факультету післядипломної освіти, Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, вул. Сумська, 77/79, м. Харків, Україна, 61023

ORCID: 0000-0001-6533-3015

Майя СЕРГІЄНКО

викладач мовного відділу, Київський інститут Національної гвардії України, вул. Оборони Києва, 7, м. Київ, Україна, 03179

ORCID: 0000-0001-5511-5030

Бібліографічний опис статті: Волкова, М., Сергієнко, М. (2025). Аналіз мовленнєвої діяльності курсантів-перекладачів не філологічного профілю. *Актуальні питання іноземної філології*, 22, 16–21, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2025-22-3>

АНАЛІЗ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КУРСАНТІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ НЕ ФІЛОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Стаття присвячена аналізу особливостей мовленнєвої діяльності курсантів, яких відряджають за кордон у якості перекладачів, але не мають філологічного профілю. Автори зосереджуються на ключових компонентах мовної підготовки, таких як аудіювання, читання, письмо, говоріння та використання військової термінології, що є надзвичайно важливим для військових. У статті пропонується огляд методів навчання, проблем, з якими стикаються курсанти, та шляхів їх подолання.

Актуальність статті полягає в тому, що сучасні військові повинні володіти не лише загальною мовною компетентністю, але й глибокими знаннями спеціалізованої військової термінології та вмінням швидко адаптуватися до різних ситуацій. На відміну від філологічних спеціалістів, курсанти не філологічного профілю мають обмежені можливості для глибокого вивчення мовних теорій, що впливає на їх здатність ефективно комунікувати в реальних умовах. Автори статті вдало підкреслюють цю проблему, демонструючи, що адаптація методів навчання є важливою для досягнення високого рівня мовної компетентності.

Детально проаналізовано ключові види мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, письмо та читання. Особлива увага приділяється аудіюванню, яке вимагає від курсантів швидкого сприйняття інформації в умовах високого рівня шуму та інших перешкод. Говоріння, на думку авторів, є найскладнішим видом діяльності для курсантів, оскільки вимагає не лише знання термінології, але й швидкого реагування на зміну обставин. Читання і письмо, хоча й менш динамічні, також викликають труднощі через складність військових текстів.

У статті пропонується кілька ефективних методів навчання, серед яких є використання автентичних матеріалів, моделювання реальних ситуацій та застосування сучасних технологій для полегшення сприйняття складної інформації. Автори також підкреслюють важливість використання інтерактивних методів навчання, які допомагають курсантам краще засвоїти нову термінологію та розвинути навички швидкої реакції.

Автори звертають увагу, що для ефективного навчання перекладу в умовах військової діяльності необхідно запровадити підходи до навчання, враховуючи специфіку підготовки курсантів не філологічного профілю. Стаття надає корисні рекомендації для викладачів, що працюють з військовими, зокрема щодо необхідності більшого використання військової термінології в повсякденній навчальній практиці, а також про важливість регулярних тренувань в умовах, максимально наближених до реальних.

Ключові слова: абрєвіатура, аудіювання, військова термінологія, говоріння, мовленнєва діяльність, письмо, читання.

Maryna VOLKOVA

PhD in Philological Sciences, Head of the Department of Aviation English, Ivan Kozhedub Kharkiv National Air Force University, 77-79 Sumska St, Kharkiv, Ukraine, 61023

ORCID: 0000-0001-6533-3015

Maiia SERHIENKO

Lecturer at the Language Department, Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine, 7 Oborony Kyieva St, Kyiv, Ukraine, 03179

ORCID: 0000-0001-5511-5030

To cite this article: Volkova, M., Serhienko, M. (2025). Analiz movlennievoi aktyvnosti kursantiv-perekladachiv nefililohichnoho profilu [Speech activity analysis of non-philological cadets-interpreters]. *Current Issues of Foreign Philology*, 22, 16–21, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2025-22-3>

SPEECH ACTIVITY ANALYSIS OF NON-PHILOLOGICAL CADETS-INTERPRETERS

The article is dedicated to the analysis of the speech activity of cadets who are sent abroad as interpreters but do not have a philological background. The authors focus on the key components of language training, such as listening, reading, writing, speaking and the use of military terminology, which are extremely important for the military. The article offers an overview of the teaching methods, the challenges cadets face and the ways to overcome them.

The relevance of the article lies in the fact that modern military personnel must not only possess general language competence but also have a deep knowledge of specialized military terminology and the ability to quickly adapt to various situations. Unlike philological specialists, cadets without a philological background have limited opportunities for an in-depth study of language theories, which affects their ability to communicate effectively in real-world conditions. The authors successfully highlight this issue, demonstrating that adapting teaching methods is essential to achieving a high level of language proficiency.

The article provides a detailed analysis of some key types of speech activity: listening, speaking, writing and reading. Particular attention is paid to listening, that requires cadets to quickly perceive information in conditions of high noise levels and other disruptions. According to the authors' analysis, speaking is the most challenging activity for cadets, as it requires not only knowledge of terminology but also the ability to react swiftly to changing circumstances. Reading and writing, although less dynamic, also pose difficulties due to the complexity of military texts.

The article suggests several effective teaching methods, including use of authentic materials, the simulation of real-life situations, and the application of modern technologies to facilitate the perception of complex information. The authors also emphasize the importance of using interactive teaching methods which help cadets better grasp new terminology and develop quick-response skills.

The authors conclude that for effective translation training in military settings, it is necessary to adapt teaching approaches, taking into account the specific training needs of cadets without a philological background. The article provides valuable recommendations for instructors working with military personnel, particularly regarding the increased use of military terminology in everyday teaching practice and the importance of regular drills in conditions as close to real life as possible.

Key words: abbreviation, listening, military terminology, speaking, speech activity, reading, writing.

Постановка проблеми. У сучасному світі глобалізації та інтернаціоналізації економіки, професія перекладача стає все більш затребуваною в різних сферах діяльності, зокрема у технічних, юридичних та бізнесових сферах, враховуючи російсько-українську війну, де навчання закордоном (у країнах-партнерів НАТО) курсантів та офіцерів є особливо важливою. Однак проблема ефективної підготовки перекладачів, особливо курсантів, які навчаються за непрофільними філологічними спеціальностями, є досить актуальною та потребує детального вивчення.

Курсанти, яких відправляють у якості перекладачів в рамках непрофільних спеціальностей,

часто стикаються з рядом проблем, що пов'язані з недостатньою мовною підготовкою та обмеженим розумінням культурних і мовних особливостей цільової мови. Це може негативно вплинути на якість їхньої перекладацької діяльності і професійну ефективність. В умовах навчання на непрофільних спеціальностях курсантам бракує як глибоких філологічних знань, так і практичного досвіду в галузі перекладу, що ускладнює процес освоєння специфічних навичок і технік перекладу.

Недостатня адаптація навчальних програм до специфічних потреб курсантів-перекладачів, обмежені можливості для практичного застосу-

вання навичок та відсутність цілісного підходу до інтеграції культурних аспектів у навчальний процес створюють додаткові труднощі. Важливо також враховувати, що традиційні методи навчання, орієнтовані на філологічні спеціальності, не завжди ефективні для курсантів, які навчаються за іншими напрямками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У останні роки зросла увага до дослідження мовленнєвої діяльності перекладачів, зокрема в контексті непрофільних філологічних спеціальностей. Це пов'язано з потребою у підвищенні якості перекладацької діяльності та адаптації навчальних програм до специфічних вимог стандартів НАТО.

Вчені, такі як В. Г. Суворов (2021) і Н. В. Олексійчук (2022) займаються проблемами підготовки перекладачів у нетрадиційних філологічних напрямках, акцентуючи увагу на проблемах, з якими стикаються студенти та курсанти, що навчаються на непрофільних спеціальностях. Вони зазначають, що недостатня філологічна підготовка часто веде до проблем в адаптації перекладацьких навичок до реальних умов. Водночас, такі дослідження підкреслюють важливість інтеграції практичних навичок і культурних аспектів у навчальний процес для підвищення ефективності перекладу.

Ряд публікацій, зокрема роботи М. С. Рябова і І. С. Смирнової, розглядають новітні методики та інструменти, які сприяють покращенню мовленнєвих навичок у курсантів непрофільних спеціальностей. Вони вказують на успішність використання інтерактивних навчальних матеріалів, сучасних комп'ютерних програм і платформ для практичного навчання перекладу (Рябов, 2023). Також акцентується на важливості міжкультурної комунікації як ключового аспекту підготовки (Смирнова, 2024). Аналіз мовленнєвої діяльності і її вплив на професійну ефективність досліджували, такі вчені: Т. В. Головченко і А. І. Костюченко. Їхні праці фокусуються на вивченні впливу мовленнєвих навичок на професійну діяльність перекладачів (Головченко, 2023; Костюченко, 2023). Вони підкреслюють, що недостатня практика і нерегулярний доступ до мовних ресурсів можуть знижувати ефективність перекладу і рівень професійної підготовки курсантів. Публікації таких авторів, як Л. П. Васильєва і О. М. Іваненко, досліджують вплив культурного кон-

тексту на перекладацьку діяльність. Вони відзначають, що успішний переклад можливий тільки за умови глибокого розуміння культурних нюансів, що є особливо актуальним для курсантів непрофільних спеціальностей, які не завжди мають достатню підготовку в цій сфері (Іваненко, 2024).

Таким чином, сучасні дослідження показують, що ефективна підготовка курсантів-перекладачів непрофільних філологічних спеціальностей потребує комплексного підходу, який включає оновлення навчальних програм, інтеграцію практичних навичок та культурних аспектів, а також використання новітніх технологій і методик навчання.

Предмет – проблемні питання адаптації курсантів-перекладачів ХНУПС ім. І. Кожедуба за кордоном.

Об'єкт – аналіз мовленнєвої діяльності курсантів-перекладачів не філологічного профіля.

Мета: дослідити та визначити ефективні підходи до формування іншомовної компетентності курсантів-перекладачів не філологічного профіля під час відряджень чи стажувань за кордоном; проаналізувати проблемні питання мовленнєвої діяльності та дослідити практичні методи, які сприяють оптимальному володінню іноземними мовами.

Виклад основного матеріалу. З метою внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти кафедрою авіаційної англійської мови ХНУПС ім. І. Кожедуба було проведено опитування курсантів, які були у відрядженні за кордоном у якості перекладачів.

Основна мета даного опитування полягала у визначенні основних проблем, які виникали у курсантів під час перекладу та знайти шляхи їх вирішення. В опитуванні, шляхом анкетування, взяли участь 25 (100%) курсантів денної форми навчання 2-4 курсів інженерно-авіаційного факультету ХНУПС ім. І. Кожедуба, які повернулися з відрядження.

В запропонованій курсантам анкеті було представлено 11 питань, які включали в себе чотири види діяльності: читання, письмо, говоріння та аудіювання. В першій частині анкетування курсанти обирали відповіді, а у другій частині давали свої відповіді та висвітлювали свої думки та бачення стосовно перекладацької діяльності, перебуваючи за кордоном. Форма анкети додається.

Найбільші труднощі під час перебування за кордоном у курсантів викликали такі види діяльності як говоріння – 25 % та сприймання іншомовного мовлення на слух – 75%, читання та письмо не входили до курсантської зони відповідальності. Але під час анкетування було включено та проаналізовано всі види діяльності, в яких можуть виникати труднощі для курсантів.

Під час читання у 20 % курсантів виникли проблеми з розумінням технічної чи військової термінології під час опрацювання інформації та у 80% курсантів – розуміння аббревіатур.

Під час письма курсанти зазначили, що близько 50% – граматичні труднощі, а саме використання часових форм та порядок слів у речення, 35% – підбір відповідної лексики, у 15% курсантів не виникало проблем.

Під час говоріння у 20% курсантів проблем не виникало, у 30% – було присутнє відчуття страху говорити, 30% стикнулися з проблемою вибору необхідної граматичної конструкції, у 10% була проблема, пов'язана з швидкістю формування думки та 10% опитаних зазначили, що виникали труднощі зі словниковим запасом, але курсанти намагалися знаходити синоніми.

Під час аудіювання курсанти-перекладачі виокремили три основних проблеми: 55% – вимова окремих слів, 25% – проблеми, пов'язані зі швидкістю мовлення іноземця та 20% – сприйняття та опрацювання великого об'єму почутої інформації англійською мовою.

Половині курсантів знадобилося 3-4 дні для адаптації в англомовному середовищі, а іншій половині – тиждень. Тобто, можемо зробити висновок, що адаптаційний період у курсантів становив від 3 до 7 днів. Майже у всіх (у 80% опитуваних) був присутній страх говорити. Деяким курсантам саме адаптаційний період допоміг його позбутися, деякі самі себе настроїли «треба», щоб стати краще та дбайливе ставлення інструкторів.

Найбільш поширеними проблемами, з якими стикнулися курсанти під час відрядження, були:

1) страх говорити, вони боялися бути незрозумілими:

– обмежений словниковий запас – військова термінологія, аббревіатури, скорочення підбір доречних слів у перекладі, щоб донести зміст (Це стосується курсантів 2-х курсів);

– складність формування думки мобілізованих;

– передача основної думки кількома доступними для розуміння словами чи реченнями.

2) сприймання на слух:

– діалекти. Найлегшими для всіх курсантів виявилися: американський, британський та канадський, а найскладнішими – філіппінський, шотландський, уельський, шведський, фіджійський та ірландський;

– скорочення;

– ковтання деяких слів чи закінчень;

– швидка промова інструкторів;

100% курсантів, які повернулися з відрядження, вважають за потрібне запровадити факультативні заняття з практики перекладу для підготовки курсантів, які у майбутньому планують розвивати свої навички, вміння та отримувати військовий досвід від закордонних колег, то для цього їм необхідно удосконалювати свою перекладацьку діяльність (Глуховська, 2024).

На мій погляд, доречним було б включити до факультативу ораторсько-психологічний практичний розділ для ораторського мистецтва курсантів, основним завданням яких буде позбутися страху говорити.

Підготовка перекладачів є комплексним процесом (Олексійчук, 2022), що вимагає застосування різноманітних методик та інструментів для ефективного розвитку мовленнєвих і перекладацьких навичок. У сучасних умовах навчання перекладачів використовуються як традиційні, так і новітні підходи (Вебер, 2023). Ось основні методики та інструменти, що використовуються в навчанні перекладачів, які доречно використовувати на факультативних заняттях з практики перекладу для підготовки курсантів:

1. Комунікативний підхід. Цей підхід фокусується на розвитку комунікативних навичок шляхом інтерактивних занять, симуляцій реальних перекладацьких ситуацій та рольових ігор. Основною метою є підвищення здатності курсантів ефективно комунікувати на цільовій мові та враховувати культурні відмінності.

2. Контекстуальне навчання. Використання реальних текстів і матеріалів, що відображають специфіку перекладацької діяльності, допомагає курсантам краще адаптуватися до умов практичної роботи. Це може включати переклад

юридичних документів, технічних інструкцій, або рекламних матеріалів.

3. Технології комп'ютерного перекладу (CAT-tools). Інструменти, такі як SDL Trados, MemoQ та Wordfast, використовуються для автоматизації та вдосконалення процесу перекладу. Вони допомагають зберігати консистентність термінології, забезпечувати ефективне управління проектами та підвищувати швидкість перекладу.

4. Інтернет-ресурси та платформи. Платформи для онлайн-навчання, такі як Coursera, Udemu та платформи для обміну перекладацькими завданнями (наприклад, ProZ.com), надають доступ до курсів, вебінарів та форумів для практики перекладу і обговорення професійних питань.

5. Аналіз корпусів текстів. Корпусна лінгвістика забезпечує доступ до великих баз даних текстів, що дозволяє студентам аналізувати та порівнювати мовні зразки, вивчати частотність використання термінів та контекстуальні особливості (Вебер, 2023).

6. Машинний переклад і постредагування. Вивчення машинного перекладу і постредагування є важливим для розуміння меж і можливостей автоматизованих систем перекладу. Це включає вивчення якості автоматичних перекладів і вдосконалення їх за допомогою редагування (Щербань, 2022).

7. Крос-культурне навчання. Розвиток культурної компетенції через вивчення культурних аспектів, історії, соціальних норм і традицій цільової мови (Іваненко, 2024). Це включає участь у культурних заходах, перегляд фільмів та читання літератури, що допомагає зрозуміти контекст перекладу.

8. Практичні стажування та проектна діяльність. Досвід реальної перекладацької діяльності є критично важливим. Стажування в агентствах або участь у перекладацьких проєктах дозволяє студентам отримати практичні навички та краще підготуватися до професійної діяльності (Вебер, 2023).

9. Модульне навчання і дистанційне навчання. Гнучкість у навчанні, що дозволяє курсантам самостійно управляти своїм часом і прогресом, є важливою для адаптації до індивідуальних потреб і швидкості освоєння матеріалу.

10. Аналіз помилок і зворотний зв'язок. Регулярний аналіз помилок у перекладі

та отримання зворотного зв'язку від викладачів і практиків допомагає студентам коригувати свої помилки та вдосконалювати свої навички (Смірнова, 2024).

Інтеграція цих методик і інструментів у навчальний процес дозволяє ефективно підготувати майбутніх перекладачів, забезпечуючи їм необхідні навички і знання для успішної професійної діяльності.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналіз останніх досліджень і публікацій на тему мовленнєвої діяльності курсантів-перекладачів, які навчаються за непрофільними філологічними спеціальностями, виявив ряд ключових аспектів, що впливають на ефективність їхньої підготовки та практичної діяльності.

По-перше, дослідження підтверджують, що курсантам непрофільних спеціальностей часто бракує глибоких філологічних знань та практичного досвіду, що ускладнює їхню адаптацію до реальних умов перекладу. Це потребує спеціальних навчальних підходів, які б враховували специфіку їхньої підготовки та надавали необхідні навички для успішної перекладацької діяльності.

По-друге, новітні методики та інструменти, такі як комунікативний підхід, контекстуальне навчання, комп'ютерні технології (CAT-tools) та аналіз корпусів текстів, довели свою ефективність у підвищенні якості навчання. Інтеграція цих інструментів у навчальний процес дозволяє курсантам краще адаптуватися до умов професійної діяльності, покращує їхню мовленнєву компетенцію та перекладацькі навички.

По-третє, особливу увагу слід приділити розвитку міжкультурної компетенції, оскільки розуміння культурних контекстів є критично важливим для точності і адекватності перекладу. Використання практичних стажувань, проєктної діяльності та культурного навчання сприяє глибшому освоєнню культурних особливостей і термінології.

По-четверте, важливою є роль зворотного зв'язку та аналізу помилок у процесі навчання, що дозволяє курсантам постійно удосконалювати свої навички і виправляти помилки.

Таким чином, подальше вдосконалення навчальних програм для курсантів-перекладачів непрофільних філологічних спеціальностей повинно включати інтеграцію новітніх методик

і технологій, акцент на культурну компетенцію та забезпечення реального практичного досвіду. Це дозволить не лише підвищити ефективність

навчання, але й забезпечити якісну підготовку перекладачів, готових до викликів у військовій сфері.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Глуховська М., Бекіров А. Language Barrier Analysis of Cadets During Assignments Abroad / “Новітні технології – для захисту повітряного простору”: тези доповідей XX міжнародної наукової конференції Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, м. Харків, 4-5 травня 2024 р. Харків: ХНУПС, 2024. С. 743.
2. Головченко Т. В. Аналіз ефективності методик навчання перекладачів. *Журнал перекладу та лінгвістики*, 2023. Т. 14, № 2. С. 45–60.
3. Вебер А. Корпусна лінгвістика в перекладацькій практиці. *Журнал корпусної лінгвістики*. 2023. Т. 8, № 2. С. 87–103.
4. Іваненко О. М. Міжкультурна компетенція у навчанні перекладачів: Теорія та практика. Харків: ХНУРЕ, 2024. 256 с.
5. Костюченко А. І. Роль машинного перекладу в сучасній перекладацькій практиці. *Вісник мовознавства*. 2023. Т. 19, № 3. С. 112–125.
6. Олексійчук Н. В. Перекладацька практика курсантів непрофільних філологічних спеціальностей. *Вісник педагогіки*. 2022. Т. 17, № 1. С. 30–47.
7. Рябов М. С. Новітні методики у підготовці перекладачів: Теоретичний та практичний аспекти. Київ: Академія педагогічних наук України, 2023. 310 с.
8. Смирнова І. С. Інтерактивні технології у навчанні перекладачів: Перспективи та виклики. *Науковий журнал «Лінгвістичні студії»*. 2024. Т. 25, № 4. С. 68–85.
9. Щербань О. В. Технології комп’ютерного перекладу: Роль і значення в сучасній освіті перекладачів. Харків: Видавництво «Освіта», 2022. 172 с.

REFERENCES:

1. Hlukhovska M., Bekirov A. (2023). Analiz movnykh barieriv kursantiv u vidriadzhenni za kordonom [Language Barrier Analysis of Cadets During Assignments Abroad] abstracts of the reports of 20th international scientific conference of Ivan Kozhedub Kharkiv National University of the Air Force “New technologies – for the protection of air space”: – Ivan Kozhedub Kharkiv National University of the Air Force, Kharkiv. 2024. – P. 743. [in Ukrainian].
2. Holovchenko, T. V. Analiz efektyvnosti metodyk navchannia perekladachiv [Analysis of the effectiveness of translator training methods]. *Journal of Translation and Linguistics*, No.14(2), 45–60. [in Ukrainian].
3. Weber, A. (2023). Korpusna linhvistyka v perekladatskii praktytsi [Corpus linguistics in translation practice]. *Journal of Corpus Linguistics*, No. 8(2), 87–103. [in Ukrainian].
4. Ivanenko, O. M. (2024). Mizhkulturna kompetentsiia u navchanni perekladachiv: Teoriia ta praktyka [Intercultural competence in translator training: Theory and practice]. Kharkiv: KhNURE. – 256 p. [in Ukrainian].
5. Kostyuchenko, A. I. (2023). Rol mashynnoho perekladu v suchasni perekladatskii praktytsi [The role of machine translation in modern translation practice]. *Bulletin of Linguistics*, No. 19(3), 112–125. [in Ukrainian].
6. Oleksiichuk, N. V. (2022). Perekladatska praktyka kursantiv neprofilnykh filolohichnykh spetsialnostei [Translation practice of cadets in non-philological specialties]. *Bulletin of Pedagogy*, No. 17(1), 30–47. [in Ukrainian].
7. Riabov, M. S. (2023). Novitni metodyky u pidhotovtsi perekladachiv: Teoretychnyi ta praktychnyi aspekty [New methods in translator training: Theoretical and practical aspects]. Kyiv: *Akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy*. – 310 p. [in Ukrainian].
8. Smirnova, I. S. (2024). Interaktyvni tekhnolohii u navchanni perekladachiv: Perspektyvy ta vyklyky [Interactive technologies in translator training: Prospects and challenges]. *Scientific Journal “Linguistic Studies”*, No. 25(4), 68–85. [in Ukrainian].
9. Shcherban, O. V. (2022). Tekhnolohii kompiuternoho perekladu: Rol i znachennia v suchasni osviti perekladachiv [Computer translation technologies: Role and significance in modern translator education]. Kharkiv: *Vydavnytstvo “Osvita”*. – 172 p. [in Ukrainian].